

Artikel uit het bulletin van de
Antwerpse Vereniging voor Bouwhistorie en Geschiedenis*

(*vzw opgericht in 1963, tot juni 2007 Antwerpse Vereniging voor Bodem en Grotonderzoek)

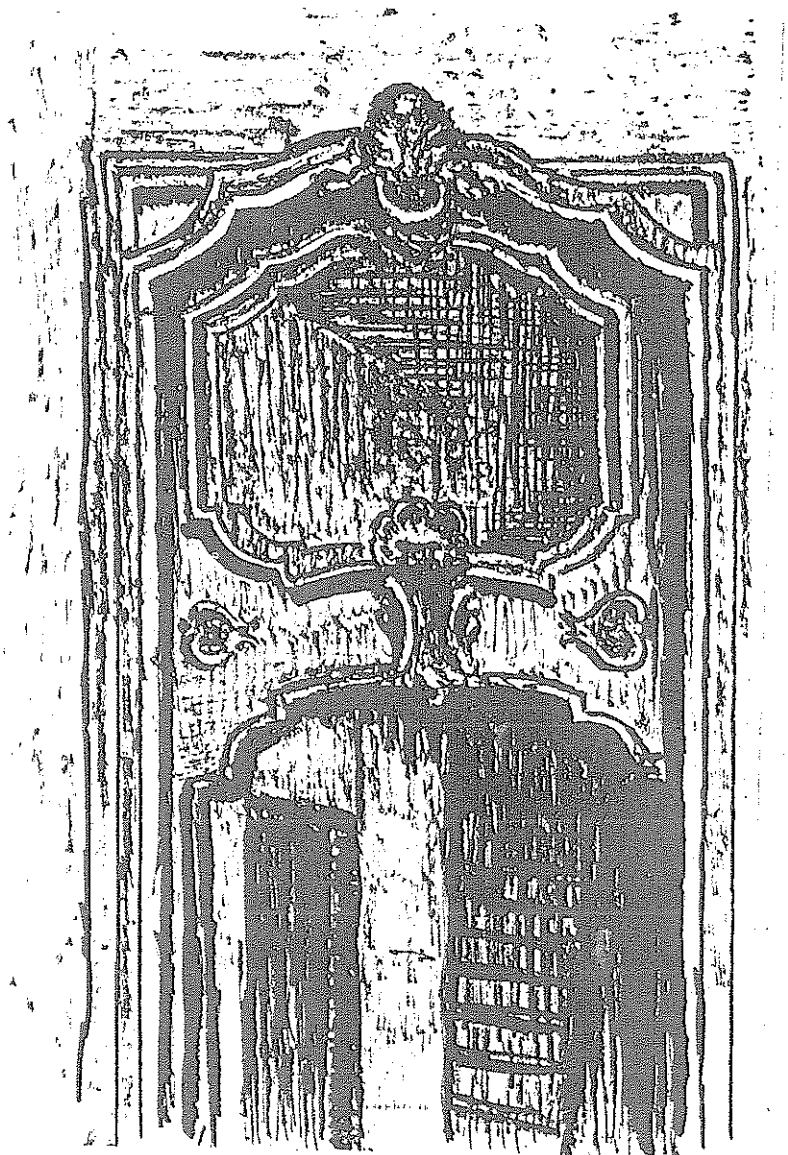
Blommaert, V., 'St. Jozefskerk, Loosplaats, Antwerpen', *Bulletin van de Antwerpse vereniging voor bodem- en grotonderzoek*, 1979/7, 9–11.

Download van: <http://www.avbg.be/bulletin.html>
Contact: <http://www.avbg.be/contact.html>

© 2008-2009 Tim Bisschops & Antwerpse Vereniging voor Bouwhistorie en Geschiedenis vzw. Tekst en afbeeldingen strikt voor persoonlijk gebruik. Publiek of commercieel gebruik enkel mits schriftelijke toestemming van het bestuur van de AVBG.

antwerpse vereniging voor
bodem - en grofonderzoek.

BULLETTIN nr 7

maandelijkse uitgave
jaargang 1979

st Jozefskerk , Loosplaats te Antwerpen .

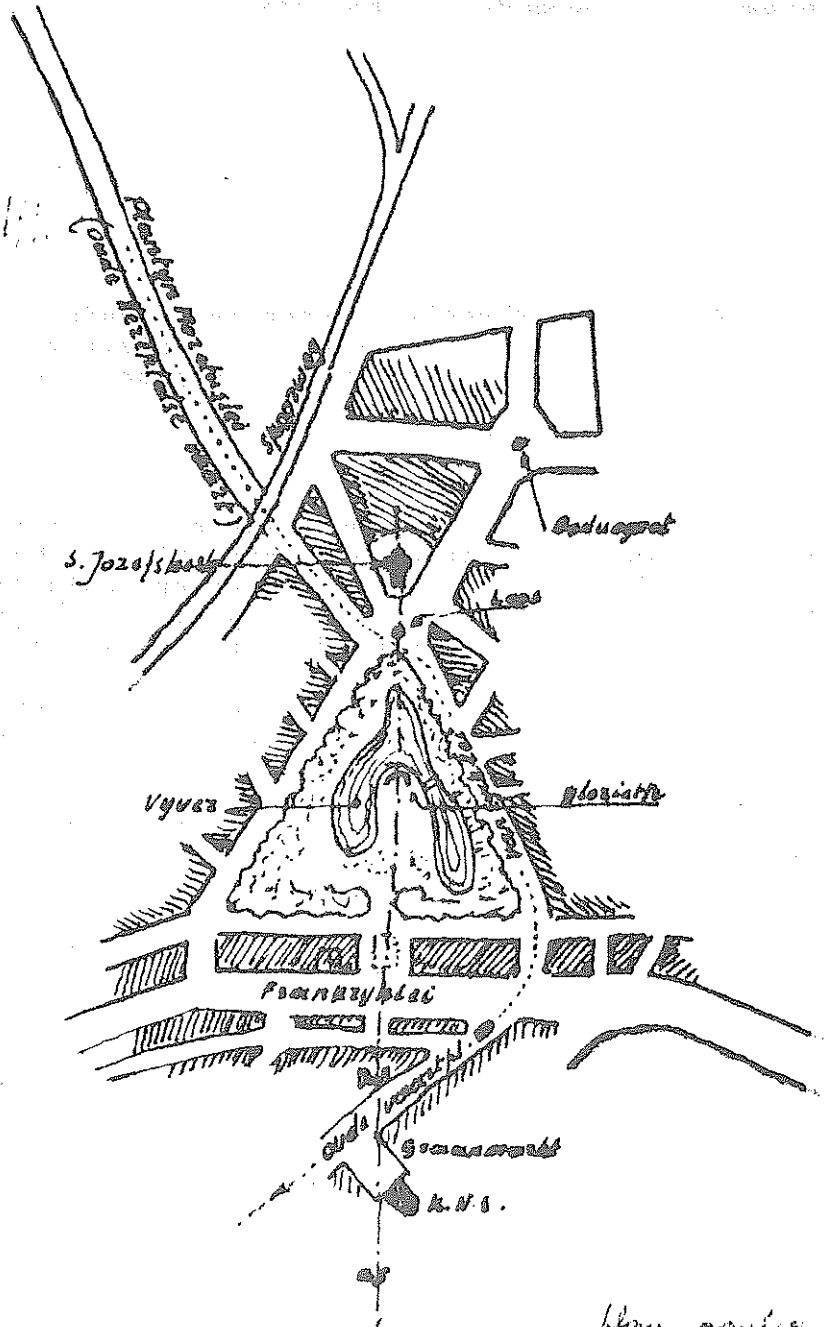
Wij lazen in "Bouwkundig erfgoed in Vlaanderen" nr. 48, dat de Sint-Jozefskerk bij Ministerieel Besluit van 1.2.79 op de lijst voor bescherming als monument geplaatst werd. Wij mogen dan ook zo spoedig mogelijk het Koninklijk Besluit verwachten waarbij deze kerk uiteindelijk als monument zal gerangschikt worden.

In juni 1973 werd de kerk met slooping bedreigd om plaats te maken voor het zoveelste appartementenblok in de omgeving. De Provinciale Commissie voor Monumenten en Landschappen heeft zich van toen af ingespannen om de slooping te verijdelen en het monument te beschermen. Zij steunde zich vooral op etische en esthetische, maar ook op wetenschappelijke gronden. Vanaf februari 1974 werd zodanig druk uitgeoefend op de monumentenzorgers en vooral op de instanties die de slooping moesten goedkeuren, dat de Provinciale Commissie de bescherming vroeg, niet alleen van de Sint-Jozefskerk, maar tevens van de hele krans van kerken die opgericht werden na de demping van de Spaanse wallen (1860-65). Genoemde kerken liggen vooral in het uitbreidingsgebied van Antwerpen-Oost binnen de omwalling van 1852. (nu E3).

Het belang van de Sint-Jozefskerk als monument is niet te onderschatten. De inplanting in het stadsplan is het bestuderen waard. Inderdaad, de kerk werd gelegd op het einde van een planologische as, lopend vanaf de Graanmarkt achter de K.N.S. (vroeger Théâtre Royal Français) over het voormalig Godshuis de Vergnies in de Bontemantelstraat, verder in de as van de Stoopstraat, rechstandig op de Frankrijklei. Vandaar begint een royaal doorzicht langs de as van de brede Louisa-Marialei en de brede opening in de stadsparkbeplanting, over de kunstmatige heuvel in het midden van het park, waarop een Belvédère met halfcirkelvormige colonnade, waarboven op het einde van de beschreven as, de westgevel met de twee spitse torens van de Sint-Jozefskerk duidelijk het stadszicht afsluit. Het park werd aangelegd in 1868 naar het ontwerp van E. Keilig, maar de studie ervan moet vroeger gemaakt zijn geworden in functie van de inplanting van de kerk die in 1862-66 door architect Eug. Gife gebouwd werd.

De latere onoordeelkundige aanplanting van hoge bomen op de heuvel en in de top van de driehoek aan de zijde van de kerk belemmert enigszins het zicht op de kerk over deze monumentaal ontworpen as van de Louisa-Marialei. Tijdens de winter- en lentemaanden is dit beeld echter goed genietbaar.

De Van Eycklei, een arm van de vroegere Herentalsevaart biedt een even mooi zicht op de Sint-Jozefskerk. Echter, sinds het bouwen

plan architektury
E. K. K. K. K.

Sint-Jozefskerk

van een étageblok links van de kerk, tussen de Brialmontlei en de Plantijn Moretuslei, doet men best van de parkzijde te nemen op de wandeling langs de Van Eycklei, om het oude beeld ongestoord te kunnen genieten. Eveneens is het zicht op de kerk vanaf de onlangs vernieuwde sierlijke hangbrug over de vijver, nog ongeveer te genieten zoals in de oude tijd, romantisch maar niet zonder zin bij onze hunker naar milieu-kwaliteit.

Om op de kerk als architectuurmonument terug te komen, kunnen we deze katalogeren als een uitdrukking van neo-romaanse architectuur van de Rijnstreek, te oordelen naar de boogjesfriezen en het blind triforium van de westgevel. Het drielobbig grondplan van het kooreinde, d.w.z. de absidiale afsluiting van het koor zowel als deze van de transeptarmen, komt veelvuldig voor in de kerken van de Rijnstreek.

Nochtans stamt deze vorm uit de vroeg-christene Syrische en Roomse Trichora-kapellen. Deze grondplanvorm werd vooral in de Grieks-byzantijnse kleine kerken toegepast, doorgezet in de grotere kerken uit de romaanse periode volgehouden in renaissancekerken zoals de Dom van Florentie en de Sint-Pieters te Rome. In Frankrijk vinden we de vorm in groter afmetingen in de kathedralen van Noyon en Soissons, terwijl de kathedraal van Doornik, in Noordfranse stijl toonaangevend was voor de Rijnlandse kerken. (Ontleding van de studie van Fritz Hoerber in Belgische Kunstdenkmäler, verwerkt in cursus van Prof. S. Leurs, Univ. Gent, 1941-44). Wij halen deze laatste bijzonderheden aan omdat wij vermoeden dat architect Gife voor zijn St.-Jozefskerk zich veeleer inspireerde aan oude monumenten van eigen bodem, van de allures van Doornik o.a. . Maar hij leefde ook in een tijd van eclecticisme en in de hoogperiode van de monumentenzorg die door Prosper Merimée en Viollet-le-Duc in Frankrijk gepropageerd werd. Dat Gife zich eigenlands en zelfs streekeigen richtte, blijkt uit de verwerking van de materialen aan de buitenzijde van het gebouw. Een helderrode baksteen, homogeen van kleur was nog te vinden tot 1914, terwijl de konstruktieve of bindende elementen naar oude Brabantse geplogenheid in zachte kalk-zandsteen werden uitgevoerd. De vraag blijft vooralsnog open waarom de architect de voorkeur gaf aan de goudgele steen van het G. Hertogdom Luxemburg, in plaats van een franse steen zoals toen gebruikelijk was. Het blijkt dat deze steen echter van zeer goede kwaliteit is, zijn mooie kleur goed behouden heeft en zich uitstekend "gedraagt" in ons klimaat. Het reinigen van de buitengevels van de Sint-Jozefskerk zal blijkbaar zonder moeilijkheden en hoge kosten kunnen geschieden.

De restauratiewerken kunnen zeer gering zijn, aangezien zij kunnen vervat worden in de werken die nodig zijn om de tempel aan te passen aan de moderne eisen die gesteld worden aan een kerkin-terieur, ingevolge onderrichtingen uitgevaardigd tijdens de jongste oecumenie in 1968. De plannen hiervoor zijn volop in studie en zullen kortelings voor goedkeuring voorgelegd worden. Waar men enkele jaren terug de kerk wou slopen omdat zij te groot was voor het slinkende aantal kerkgangers (van 7-800 naar 250-300) blijkt er thans juist plaats genoeg om alle diensten in onder te brengen,

Sint-Jozefskerk

nodig in een moderne kerk : ontmoetingsruimte, tentoonstellingsruimte, funerarium, repetitielokaal voor zangkoren, vestiaire, toiletten, catecheselokaal, vergaderzaal voor kerkfabriek en consistorie. Het verlagen en uitbreiden van het oksaal voor de cantatediensten zal aan het interieur een geconcentreerd en rijzig uitzicht verlenen, zonder dat de bestaande konstructie en het 19e eeuwse aspekt van het interieur aangetast wordt. Wij kunnen verwachten dat de restauratie- en aanpassingswerken na uitvoering, een schoolvoorbeeld mag genoemd worden van moderne monumentenzorg.

V. BLOMMAERT